

*Бачинська М.В., кандидат педагогічних наук, викладач,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»*

НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В РОЗВИТКУ САМООРГАНІЗОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Очевидно те, що формати дистанційного освітнього процесу почали інтенсивно поширюватись в сучасних умовах як потреба продуктивно відреагувати на реалії сьогодення. До того ж динамічно дистанційне навчання входило крок за кроком у використання через прямі зв'язки з підвищеною технологізацією й комп'ютеризацією щоденної життєдіяльності людей. Одними з перших дистанційні освітні заходи було запропоновано в розвинених західноєвропейських закладах вищої освіти. Така ідея завбчала те, що студенту, котрий прагне засвоїти корисний освітній курс, не є обов'язковим збиратись і їхати за межі кордону, а він може навчатися, знаходячись в домі з чашкою кави перед технічним пристроєм і опрацьовувати подані задачі.

Зауважимо й на тому, що попит на введення дистанційного формату здобуття освіти був у тих здобувачів, котрі прагнули отримати належну освіту, але не мали змоги цього зробити в очному середовищі через певні поважні причини. До прикладу, це молоді спортсмени, які значну частину часу проводили на тренуваннях і могли опанувати освітню програму лише у вільний час або особи, які за станом здоров'я не могли фізично знаходитися в навчальних установах. Така ситуація стосується й молоді з інвалідністю, яка проходить навчальний процес в закладах освіти інклюзивного типу. В такому випадку дистанційне навчання не лише дає можливість студентам інклюзивного типу отримувати фахову освіту, а також такий формат взаємодії з викладачами оптимізує в них розвиток навиків самоорганізованості, які є необхідною умовою адаптації й потенційного розвитку особистості в сучасному світі інформаційних потоків та цифрових технологій.

Над вирішенням питань результативної організації самонавчання здобувачів освіти в умовах сучасності займались різні дослідники, зокрема В. Буряк, М. Гарунов, І. Гіренко, Є. Голант, М. Дьяченко, О. Євдокимов, С. Заскалета, Н. Заячківська, С. Зінов'єв, Е. Іващик, Б. Юганзен, Л. Кандибович, В. Козаков, О. Молібог, В. Нечаєв, Р. Нізамов, М. Нікандров, П. Підкасистий, О. Пометун, Л. Рувинський, О. Савченко, І. Шайдурта, Т. Шамова та інші. Однак, детальнішого вивчення й роз'яснення потребують питання нових сучасних можливостей дистанційного навчання для розвитку самоорганізованості студентів інклюзивного середовища, особливо тих, які ідентифікуються як особи з інвалідністю.

Тому в цілях нашого викладу є характеристика значимості дистанційного навчання для розвитку самостійності студентів інклюзивного освітнього простору.

Стає очевидним те, що в сучасних умовах студенти швидше та мобільніше пристосовуються до технологізованого віддаленого навчання, адже онлайн-середовище для молоді є звичним стилем життя. Якщо десятиліття тому заняття в онлайні на платформі Zoom були ще чимось новим і небаченим, то тепер це – необхідна звична норма освітнього процесу й опанування новими програмами, мережами й платформами (Zoom, Google Meet, SmartBook та ін.) відкривають для науково-педагогічного персоналу дедалі новіші й ширші можливості.

Вагомими позитивними сторонами дистанційного здобуття освіти є можливість економити час на те, аби добратися до освітньої установи та повернутись з неї. А наш час, як відомо, є значимим ресурсом, котрий ми втрачаємо на дорогу. В такому випадку є змога поспати додаткову годину.

Також позитивною стороною, з точки зору матеріальності, є можливість більше економити на різноманітні одягу й аксесуарів, який потрібно купувати для того, щоб в належному вигляді з'являтися серед колективу під час очних навчальних пар. В такому випадку студенти, а також їхні опікуни можуть заощаджувати кошти на закупи шкільного дрес-коду, звільнивши шанс використати власний дохід на інші потреби.

Делікатною позитивною стороною дистанційного навчання є здатність відсторонити негативні аспекти впливу педагогічного персоналу. До прикладу, коли ведемо мову саме про дистанційне навчання, а не про онлайн-заняття, то чимало студентів можуть відкривати для себе факти того, що їм цікаво вивчати ті, чи інші навчальні дисципліни, яких вони раніше в школі не любили. Адже буває, що шкільний предмет не давався дитині через непрофесійний підхід зі сторони вчителя, через некоректні звинувачення й критикування педагогами. А якщо даний фактор відсторонений, то студент може в процесі дистанційного самонавчання зацікавитись хімією, екологією, фізикою, вищою математикою, технологіями, суспільними навчальними дисциплінами.

Навчання на відстані відкриває істотну кількість можливостей. А для частини населення перехід на дистанційну форму навчання і перебування в самоізоляції стає реальним подарунком. Мова йде про осіб з вираженим аутичним спектром, які значно комфортніше відчують себе на самоті і можуть ефективно навчатися без тиску соціального оточення. В таких умовах вони швидко пристосувалися до навчання далеко від освітньої установи й відчують себе більш щасливими без скупчення викладачів й групи студентів.

З сімейної точки зору в процесі дистанційного навчання студент має можливість більше часу проводити в колі своїх рідних людей.

В напрямку розвитку самоорганізованості студента в умовах дистанційного навчання здобувач має можливість побудувати гнучкий, сприятливий для власного режиму дня графік навчального процесу. Це по-особливному є затребуваним для студентів з особливими потребами. Адже формат здобуття вищої освіти за спеціальністю часто залежить від стану їх здоров'я та самопочуття. Хиткі умови навчання, в такому разі, дозволяють студенту з інвалідністю побудувати оптимальний режим дня, збалансувати активність, реабілітацію, відпочинок. Студент в таких навчальних умовах вчиться бути самоорганізатором життєдіяльності.

Досліджено, що риси самостійності в особистості можуть розвиватися лише в процесі активного діяльнісного підходу, самостійного прийняття рішень і виконання їх. В процесі виконання самодіяльності відбуваються зміни у самій особистості, які відображаються в оволодінні способами прийняття рішень і розвитку певних її якостей. Своєю чергою, це є підґрунтям для організації ефективних дій, адекватного орієнтування в навчальних проблемах, зумовлених змістом завдань, які самостійно вирішує студент. Вищий творчий рівень самостійності полягає в затребуваності до регулярної постановки перед собою нових цілей та завдань, спрямованих на вихід за межі заданого викладачем навчального матеріалу, спроби пошуку й відкриття нових закономірностей та шляхів їх розв'язання [1, с. 147-149].

У зв'язку з цим, важливе значення для налагодження результативної самостійної роботи мають вимоги до її організації: здійснення планування з урахуванням фізичних затрат часу на самостійну роботу з метою попередження перевантаження студентів з особливими освітніми потребами; запровадження нових інформаційних технологій для науково-методичного забезпечення самостійної роботи студентів; формулювання рекомендацій щодо впровадження таких організаційних форм і методів, які б активізували самостійну роботу; поступове нарощування складності завдань для самостійного виконання; визначення вимог та критеріїв щодо оцінювання різних видів самостійної діяльності студентів [2, с. 57].

Рекомендуємо регулярно працювати над методичним удосконаленням підходів до самодіяльності студентів. Запровадити регулярну систему консультаційних занять для студентів. В умовах сучасного дистанційного інклюзивного освітнього процесу консультаційні заняття для студентів можна проводити на різних платформах. Групові консультації проводити через відеопрограму Zoom, Google Meet, в груповій чат-бесіді навчальної платформи Moodle [1; 4]. Індивідуальні консультації можна проводити в Moodle, Telegram, WhatsApp, Viber та ін. Самоосвіта студентів вимагає регулярності проведення консультацій. Важливо, щоб вони були необхідними складовими освітнього середовища. Це, відповідно, активізуватиме самостійний навчальний процес.

Цілком закономірним є той факт, що опанування вміннями й навичками самостійної діяльності забезпечує здорових студентів, та тих, які мають особливі освітні потреби формуванням їх творчого наповнення; розвитком психічної складової особистості, – відчуття потрібності таких осіб для суспільного прогресу; обов'язку, гідності та відповідальності [3, с. 8-9]. Тому організація самостійної діяльності студентів має на увазі забезпечення належних умов для розвитку вмінь спланувати, організувати, реалізувати та коригувати власну роботу.

Загалом бачимо те, що наслідком процесу інформатизації, адаптації суспільства й інклюзивної освіти до сучасних медико-соціальних умов стала поява дистанційного режиму навчання як перспективної, гуманістичної, інтегральної форми освіти, що дає змогу розвивати самостійну діяльність студента, зорієнтовану на індивідуалізацію, особистісно-орієнтоване навчання. Адже це той вид навчання, який відбувається за наявності моделі навчання та використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій для управління процесом навчання. Якщо десятиліття тому, і навіть до карантину, дистанційна форма освіти була переважно для окремих затребуваних груп людей, то в даний час запит на онлайн-форму навчання охоплює масштабний простір. Як зазначалось вище, перевагою дистанційної форми навчання над очною формою є, передусім, її зручність: студент самоорганізовується й свідомо вибирає години та локал для навчання. Це дає змогу йому працювати чи паралельно вчитися на стаціонарі в іншому місті чи навіть країні. А студенту з інвалідністю дистанційне навчання ще й дає змогу паралельно з навчальним процесом проходити реабілітацію та лікування в домашніх умовах, або в санаторії. Недарма, психологи й аналітики замислюються над тим, що дистанційний формат навчання є перспектива майбутнього і нас, можливо, чекатиме повний перехід на навчання в режимі онлайн. Адже, тепер складно точно спрогнозувати тенденції очного навчального процесу, враховуючи такі несподівані події, як захворювання коронавірусів, військові події та інші ситуації, які важко передбачити.

Загалом наші дослідження в напрямку переваг та викликів дистанційного навчання будуть продовжуватись далі. В перспективі плануємо визначити шляхи оптимізації дистанційного навчання та прослідкувати його роль у розвитку навчальних компетентностей молоді інклюзивних закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Бачинська М.В., Марунчак О.В. Самостійна робота студентів та її місце в інклюзивному освітньо-виховному просторі. Вектор Поділля : науковий журнал / Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж; редколегія.: М.М.

Тріпак (гол. ред.), Т.А. Марчак (заст. гол. ред.) та інші. місто Кам'янець-Подільський : Видавничо-поліграфічний центр Західноукраїнського національного університету «Університетська думка», 2021. Випуск 4. С. 143-155.

2. Швед М. Самостійна робота студентів: навч.-метод. посібник / Марія Швед. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 184 с.

3. Гіренко І. Формування готовності студентів до самонавчання з іноземної мови у ВТНЗ / І. Гіренко. Вестник Харьковського національного автомобільно-дорожного університета. 2014. Вып. 64. С. 7-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vhad_2014_64_3.

4. Дистанційна освіта – плюси і мінуси. Диплом центр UA [Електронний ресурс]. URL: <https://referat.kiev.ua/uk/blog/distantsijna-osvita-plyusi-i-minusi/>. Назва з екрану.